

Xavier Miserachs, suscitador d'imatges

ARXIU / MISERACHS

Aquest agost fa un any que Xavier Miserachs va morir d'un càncer. La seva germana, Toni Miserachs, ens parla d'aquest fotògraf que va retratar l'Espanya franquista, que va ser membre de la Gauche Divine, que va viatjar per mig món com a reporter gràfic de la revista 'Triunfo' i que va publicar més d'una vintena de llibres il·lustrats.

Xavier Miserachs. Ell entenia la fotografia com una feina solitària. Només necessitava una càmera, res més, ni ningú més.

Truquem per telèfon a l'estudi de la dissenyadora Toni Miserachs. Volem parlar amb ella sobre el seu germà, el fotògraf Xavier Miserachs. Ella ens diu que sí, que sobre el Xavier podria parlar hores i hores. Dies després la visitem al seu estudi de l'Eixample. La Toni Miserachs té l'estudi de disseny gràfic en l'antic habitatge de la família Miserachs, al carrer Bruc de Barcelona. Un habitatge que, als anys quaranta, cinquanta i seixanta, consistia en dos pisos d'un mateix replà, que estaven comunicats per una porta. En un pis la família del fotògraf hi tenia la vivenda. En el pis contigu, "l'altre pis", el pare de l'artista, un prestigiós metge, especialitzat en hematologia, hi tenia muntada la seva consulta. La mare era una senyora il·lustrada que havia estudiat per bibliotecària, infermera i mestra.

Un cotxe a l'Havana, anys 90. Miserachs va viatjar per mig món fotografiant temes tan diversos com el Maig del 68, la indústria tabaquera de Cuba, la vida del Camerun...

"La família ens va marcar molt", comenta la dissenyadora. El Xavier, potser perquè era el del mig (la germana gran es deia Bet), era un noi que intentava passar desapercebut, a fi que no el molestessin gaire. Era molt independent, no li agradava que ningú li estigués a sobre i circulava pel món sense cridar gaire l'atenció. Això li permetia fer fotos sense que el veies-

sin. Entenia la fotografia com una feina solitària. Ell només necessitava una màquina, res més ni ningú més. Sobretot per fer aquesta fotografia més documental. "Les seves fotos de carrer, en el moment en què van estar fetes, podien semblar massa anecdòtiques, però amb els anys, ara, t'expliquen com era el món en aquell moment. Són impagables."

L'interès de Xavier Miserachs per la fotografia li venia de ben jove. Però per qüestions familiars, per seguir la professió paterna, va començar els estudis de medicina. La carrera li anava bé. Tanmateix, la fotografia va poder més.

Xavier Miserachs conta en el seu llibre de memòries *Fulls de contactes* (Premi Gaziol de Biografies i Memòries, 1997), publicat per Edicions 62, el que el va fer decidir: uns amics dels seus pares de pas per Nova York li van portar el catàleg de l'exposició "The family of Man", que es mostrava al MOMA. Diu Miserachs: "Aquell llibre donava sentit a la meua afició, li obria una nova dimensió".

La Toni recorda molt bé el període en què Xavier Miserachs feia la transició cap a la fotografia: "Li va costar molt fer el pas. I pel meu pare va ser un daltabaix, perquè era una persona molt conservadora i, a

XAVIER MISERACHS

part del disgust de saber que l'únic fill que tenia no seria metge, l'ofici de fotògraf li va semblar que era el dimoni dels pastorets. És la vegada que he vist el meu pare més trasbalsat. I li va durar molt de temps. Per la meua mare no tant, perquè era més bohèmia i molt més oberta." Ella només va dir al seu fill: "Ja ho entenc, ara voleu ser fotògrafs els qui, quan jo era jove, volien ser poetes."

Aquests dies el Museu Nacional d'Art de Catalunya presenta una exposició de fotografies de Ricard Terré. Ell, juntament amb Ramon Masats i Xavier Miserachs, van muntar dues exposicions, l'any 1957 i el 1959, a recer de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya. Aquestes exposicions van marcar una fita important en el camp de la fotografia en aquest país, perquè feien evident una ruptura amb els vells esquemes que dominaven la fotografia de postguerra. La Toni Miserachs era joveneta, però recorda l'exposició del 59, que es va fer a la sala Aixelà: "Llavors em sembla que en Xavier encara no havia abandonat els estudis. I el fet que el noi fes exposicions queia bé a la família; com quan va guanyar el trofeu Lluís Navarro, amb aquella foto del mosaic del metro. Va agradar, però, és clar, no hi havia encara la part negativa, la de deixar la medicina."

Arriben els 'sixties'. Xavier Miserachs va ser un home molt dels anys seixanta. Quan va marxar de la casa paterna va anar a viure en una torreta a Vallvidrera. La decoració d'aquell espai era de manual de l'època. Miserachs recorda en el seu llibre de memòries un episodi anecdòtic i divertit: "Vaig arreglar la torreta amb un estil tan *sixties* que avui faria riure. Els qui hagin seguit les novel·les de Pepe Carvalho se'n faran una idea més precisa, ja que Manuel Vázquez Montalbán havia vingut alguna vegada a casa, en l'època daurada en què ambdós treballàvem per al setmanari *Triunfo*, i va decidir d'empadronar a casa meua l'investigador gastronòmic."

Miserachs va ser un dels personatges de la *Gauche Divine*. Ell

considerava que aquest col·lectiu no era un grup com a tal: "La *Gauche Divine* va inventar-se des de fora d'ella, encerclada a pressió, i el temps ha semblat donar-li un protagonisme que no tenia ni reclamava." I puntualitza també en les memòries: "És un error molt freqüent creure que a Bocaccio es va crear la *Gauche Divine*." Ell ho sabia molt i molt bé, perquè va ser un dels socis fundadors de Bocaccio. En el llibre *Fulls de contactes* Miserachs explica com va sorgir el local mític: "Un dia, davant la casa de la mare de l'Oriol Regàs a Calella, estàvem ell, la Teresa Gimpera i jo asseguts a la platja. 'Per què no muntem una *boite*?', vaig dir jo, 'l'Oriol podria portar la infraestructura tècnica d'hosteleria, la Teresa les relacions públiques, i jo m'encarregaria de la música'. (...) Ni de lluny disposàvem de prou diners, així que vam decidir convidar tots els amics i coneguts possibles a participar en una societat. Acabava de néixer Bocaccio, que va obrir el febrer del 67." (...) "Allà s'hi reunia una pintoresca barreja d'intel·lectuals, burgesos, professionals i oportunistes, amb un afany d'innovació de costums, formes de lleure, indumentària i cultura que no encaixava amb els esquemes de la policia. L'interclassisme els descol·locava." Miserachs va viure tan intensament aquella època que no és estrany que deixés escrit: "Els qui vam viure-ho per immersió, ens han quedat per sempre tics i empremtes característics, preferències

ARXIU / MISERACHS

estètiques arrelades als *sixties*, una cínica indiferència davant les ulteriors avantguardes i postmodernitats, i un enorme desencís respecte a la mediocre classe política que administra la democràcia."

Toni Miserachs, preguntada sobre aquesta època apunta un detall a destacar: "El Xavier durant anys va portar la direcció artística de Bocaccio. Es cuidava de triar el discjòquei i controlava el tema musical. De sempre havia tingut passió per la música, sobretot pel jazz. Jo el recordo a casa escoltant la BBC o programes americans a la ràdio. Però no sabia dir d'on venia l'afició pel jazz. Els meus pares anaven al Liceu, eren molt wagnerians, però de jazz, res de res".

Documentalistes contra creatius. La vida professional de Xavier Miserachs va girar sobretot al voltant del reportatge documental i els llibres il·lustrats. Va treballar per la revista *Triunfo* i va il·lustrar temes tan variats

Dalt: Barcelona, 'Els encants', 1957.

Les seves fotos de carrer són fonamentals per entendre la història del nostre país. A sota, Xavier i Toni Miserachs, al casament d'un nebot, Barcelona, juliol de 1996.

Miserachs en la memòria

Durant els mesos de maig i juny s'ha celebrat a Palafrugell la Primera Biennial de Fotografia "Memorial Xavier Miserachs". El fotògraf havia nascut a Barcelona (12 de juliol de 1937), però havia passat els últims disset anys de vida a Esclanyà, un petit nucli tocant a Palafrugell. Durant aquell temps, explica la seva germana que es va implicar molt en la vida del poble: "Anava a veure el futbol al bar del centre, formava part de la societat gastronòmica La Xefla, intervenia en tota mena d'activitats. Va fer molt bons amics." Són ells qui van organitzar aquesta biennial. Ara, la mostra està instal·lada a Girona i circularà per diverses ciutats de les comarques gironines. Els amics de Palafrugell també van aconseguir una altra fita: que el camí de ronda que va de Llafranc a Palafrugell porti el nom de Passeig Xavier Miserachs. És un camí molt bonic, amb unes vistes magnífiques de cara al mar i que es fa a peu. A la ciutat de Barcelona no hi ha previst cap acte ni exposició per recordar la figura de Miserachs. Ara bé, l'ajuntament, ja fa mesos, va posar el nom del fotògraf a una de les sales d'exposicions del Palau de la Virreina. **M. S.**

i candents com l'Espanya franquista, la transició, el coqueteig amb l'OTAN, el terrorisme, la síndrome de l'oli de colza, l'aparició de la sida, les sequeres, la crisi del turisme, l'emergent consciència ecològica... I també va viatjar per mig món fotografiant el Maig del 68 francès, la indústria tabaquera de Cuba, la vida del Camerun... Viatges que el van portar de la costa catalana a Singapur, de Nova York a Tòquio, de Leningrad a Caracas...

Miserachs ha deixat com a llegat més d'una vintena de llibres il·lustrats. Explica Toni Miserachs: "Els dos primers grans llibres van ser *Barcelona en blanc i negre* i *Costa Brava Show*, tots dos esgotats en aquests moments. Després van venir dos llibres amb Salvador Pàniker: *Conversaciones en Catalunya* i *Conversaciones en Madrid*. Eren llibres d'entrevistes a personatges significatius de l'època. Amb aquests treballs va conèixer per exemple Josep Pla o Camilo José

XAVIER MISERACHS

Platja de Calonge, 1965. La vida professional de Xavier Miserachs va girar sobretot al voltant del reportatge documental i els llibres il·lustrats.

Cela. També va realitzar tota una sèrie de volums per encàrrec d'Edicions 62. Un dels primers va ser el de Carlos Barral, *Catalunya des del mar*, dins la col·lecció 'Vida i costums dels catalans'. Molts d'aquests llibres els vam fer junts. Jo els vaig compaginar. Ell deia que jo entenia el que era una fotografia, que sabia llegir les fotos."

"El darrer llibre que va publicar —continua Toni— va ser *Criterio fotográfico*, editat per Omega. Se'n va parlar poc perquè es va publicar un cop el Xavier ja s'havia mort i perquè ha estat molt mal distribuït. Però si el Xavier hagués estat viu hi hauria hagut molta controvèrsia, perquè diu coses bastant gruixudes. És un llibre molt dur."

I és que des de la dècada dels vuitanta, Miserachs i tot el col·lectiu de fotògrafs documentals se sentien relegats a ocupar un espai en la història de la fotografia a Catalunya que els encaixonava entre els anys seixanta i setanta. Miserachs se sentia enterrat en vida. D'això en donava la culpa a una sèrie de fotògrafs, que ell anomenava 'els creatius', que anaven d'artistes i que portaven la veu cantant de la crítica fotogràfica durant els noranta. També acusava les administracions i institucions culturals de fer-los el joc."

Toni Miserachs en va parlar força d'això amb el seu germà. Segons ella: "El Xavier considerava que

'els creatius' volien ser pintors, però s'havien trobat amb una càmera a les mans i volien convertir les fotografies en quadres. Però per ell allò important d'una fotografia no era la còpia, era el negatiu. Defensava a ultrança la fotografia documental. S'ha de dir que aquests 'creatus' el que són és molt bons venedors. I ni el Xavier ni l'Oriol Maspons ni la Colita han estat mai bons venedors."

"El Xavier, la Colita, l'Oriol Maspons, el Català Roca, per sobre de tot eren amics. Potser l'origen d'aquest suposat grup sorgeix com a contraofensiva davant l'ofensiva dels 'creatus'. Fins i tot van arribar a parlar, en els últims anys, de fer una fundació. Però amb la mort del Xavier la idea de la fundació s'ha perdut. Que jo sàpiga, no s'ha tornat a bellugar res", diu Toni Miserachs.

L'arxiu fotogràfic de Xavier Miserachs ara el porten les seves filles Arena i Mar. La Toni Miserachs creu que un dia o altre, a mig o llarg termini, aquest arxiu haurà d'acabar en algun espai públic preparat per poder conservar els negatius. Ella, que arran de la mort del seu germà ha hagut de revisar l'arxiu, diu que s'hi conserven veritables meravelles, imatges que són imprescindibles per a conèixer la història del país.

Montserrat Serra